

Pārskats par deinstitutionalizāciju Vidzemē

Lai analizētu Vidzemē īstenoto deinstitutionalizācijas procesu - izveidotos un vēl topošos sabiedrībā balstītos sociālos pakalpojumus pieaugušajiem un bērniem, Vidzemes plānošanas reģions sagatavojis detalizētu pārskatu par paveikto.

Tajā apkopota informācija par pakalpojumu attīstību ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem, bērniem ar funkcionāliem traucējumiem un pieaugušajiem ar garīga rakstura traucējumiem.

Būtiskākie izaicinājumi, ar ko saskaras pašvaldības deinstitutionalizācijas procesa īstenošanā, saistīti ar sarežģījumiem pakalpojumu infrastruktūras būvniecībā, tāpat arī ar grūtībām dažādu nepieciešamo speciālistu piesaistē sociālo pakalpojumu nodrošināšanai.

Papildus vērojams, ka daļa jaunizveidoto pakalpojumu joprojām pilnībā netiek izmantoti. Iemesli tam ir dažādi – daļai cilvēku trūkst informācijas par to specifiku, atbilstību viņu vai viņu tuvinieku vajadzībām. Tāpat izskanējušas bažas par pietiekama finansējuma nepieciešamību ne tikai no pašvaldības, bet arī no valsts puses, lai turpinātu uzturēt šobrīd deinstitutionalizācijas procesā sasniegto arī pēc 2023.gada, kad noslēgsies projekts “Vidzeme iekļauj”.

Analizējot **ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu** skaita izmaiņas kopš deinstitutionalizācijas procesa uzsākšanas 2016. gadā, secināms, ka kopumā pakāpeniski samazinās to bērnu skaits, kas ilgstoši dzīvo bērnu sociālās aprūpes centros (BSAC), tāpat samazinājies arī BSAC skaits. 2017.gadā Vidzemē darbojās 9 BSAC, kuros kopumā uzturējās 198 bērni, savukārt līdz 2021. gada decembrim slēgtas 5 iestādes. Šobrīd deinstitutionalizācijas procesa ietvaros Gulbenes, Madonas un Valkas novados izveidota infrastruktūra ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma sniegšanai.

2021.gadā Vidzemes plānošanas reģiona pašvaldībās dzīvoja kopumā 932 **bērni ar funkcionāliem traucējumiem** – par 15 vairāk nekā 2016.gadā. Līdz 2021.gada beigām dažādus projektā pieejamos pakalpojumus saņēmuši 360 bērni ar funkcionāliem traucējumiem. Visvairāk pakalpojumu sniegti bērniem Valmieras, Cēsu un Gulbenes novados.

Kopš projekta sākuma Vidzemes plānošanas reģions kompensējis pašvaldībām izdevumus par pakalpojumu sniegšanu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem **594597,97 EUR** apmērā. Pašvaldību griezumā lielākās kompensāciju saņēmējas ir Valmieras, Smiltenes un Cēsu pašvaldības.

Saskaņā ar Vidzemes plānošanas reģiona izstrādātajā deinstitutionalizācijas plānā sniegto informāciju, 2021.gadā Vidzemes plānošanas reģiona pašvaldībās dzīvoja 3 173 **pieaugušie ar garīga rakstura traucējumiem**. Salīdzinot ar 2016.gadu, Vidzemē esošajās iestādēs pieaugušo ar garīga rakstura traucējumiem skaits ir samazinājies par 255 jeb 30%. Lielākoties tas skaidrojams ar cilvēku pārvietošanu uz citām ilgstošas sociālās aprūpes iestādēm. No valsts sociālās aprūpes centriem uz patstāvīgu dzīvi sabiedrībā pārcēlušies 28 cilvēki.

Līdz 2021.gadam projekta “Vidzeme iekļauj” nodrošinātos pakalpojumus saņēmuši 179 cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem. Visvairāk tie sniegti Valmieras, Cēsu un Madonas novados. Vidzemes plānošanas reģions kompensējis pašvaldībām izdevumus par pakalpojumu sniegšanu personām ar garīga rakstura traucējumiem **624169,73 EUR** apmērā.

Vairākās pašvaldībās sekmīgi realizēti infrastruktūras projekti un izveidoti virkne pakalpojumu (grupu dzīvokļi, dienas aprūpes centri un specializētās darbnīcas pakalpojumi cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem) – Alūksnes, Amatas, Gulbenes, Naukšēnu, Lubānas, Priekuļu, Raunas un Valkas novada pašvaldībās (norādītas pašvaldības pirms administratīvi teritoriālās reformas, kad tika uzsākta deinstitutionalizācijas plāna īstenošana).

Papildus Vidzemes plānošanas reģions veica aptauju, lai noskaidrotu, kādas izmaiņas vai dzīves kvalitātes uzlabojumus uzsāktais deinstitutionalizācijas process radījis tiem cilvēkiem, kuri projekta ietvaros saņem sociālos pakalpojumus – uzsāk patstāvīgu dzīvi grupu mājas dzīvoklī, apmeklē dienas aprūpes centru vai specializētās darbnīcas, vai izmanto citus piedāvātos pakalpojumus. Daļa no rezultātiem rāda, ka cilvēki ir kļuvuši

sabiedriski aktīvāki, daļa strādā, apmeklē pasākumus, kļuvuši brīvāki, izpaužot savas domas, aizstāvēt viedokli, uzlabojušās komunikācijas prasmes. Savukārt bērniem ir lielāka iespēja iekļauties sabiedriskajā dzīvē. Savlaicīgi un nepārtraukti rehabilitācijas pakalpojumi dod iespēju ne tikai uzlabot veselības stāvokli, bet arī apmeklēt bērnudārzu un skolu.

Ar ziņojuma rezultātiem šonedēļ arī iepazīstināta projekta “Vidzeme iekļauj” vadības grupa, kurā pārstāvētas tās pašvaldības, kas projekta ietvaros īsteno deinstitutionalizācijas procesu – Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Smiltenes, Valkas, Valmieras un Varakļānu novada pašvaldības.

Ar detalizētu informāciju par Vidzemes pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem iespējams iepazīties ikvienam: ŠEIT

Aktivitātes tiek īstenotas deinstitutionalizācijas projekta “Vidzeme iekļauj” ietvaros. Tā mērķis ir Vidzemes plānošanas reģionā palielināt ģimeniskai videi pietuvinātu un sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem. Vairāk: http://www.vidzeme.lv/lv/projekti/vidzeme_iekļauj/info/

